

ЗАМАНА

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЪАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПАРЛАМЕНТ

Предпринимательлени ышангылы кьорууларча

КЪМР-ни законла чыгаруучу органы президентуму кезиулю жыйынуун спикер Чеченланы Ануар бардырганды.

Биринчиден, Уруну, социальный айнаны эм салуук саклау жаны бла комитетни башчысы Сергей Карныш «КЪМР-де кьарал граждандар службаны юсюнден» республикалы законна төрленуелени кийириную юсюнден» законну проектти кьоргозгенди. Документи Къабарты-Малкъарны Правительствоосу хазырлаганды эмда ол жаны бла федеральный правулу актыны 55-чи статьясыны 1-чи кесегини изилемери бла келишдирилгенди. Анда сөз кьарал куулукулда бел жылланы бел жарыкчы ишлеген адамга ол пенсияга чыккан заманда сауга халда бир кере ача төлую юсюден барды.

эсепте салыр ючюн, төрт минг сом пошина берилди. Энци предприниматель эсепте турган заманда да кьаралга 800 сом төлөлдү.

Экономика политика, кьарал ырыскы эм предпринимательство жаны бла комитетни башчысы Виктор Несутупов президентуму келечилерин РФ-ни Администрация аманлыкчы жаны бла кодексини 14-чю статьясыны 1-чи кесегини төрленуелери бла шагьрай этгенди. Анда айтылганча, энци предприниматель неча юридический лицона, кьарал эсепте турмай бизнес бла кьорешгенле администрация жууаха тартылдыкчыдыла. Бузукчулуга беш жюз сомдан башлап эки минг сомга дерти тазир салынырыкчыды.

Алай бла бирге РФ-ни Налог кодексини 333 33 статьясыны 1-чи кесегини биринчи эмда сегизини бөлөмюнери тийишликке предпринимателери кьарал

кьарал эсепте турганда этген кьоранчла бла тенг этерге тийишлиди. Алай бла биз законлагы кере ишлеген бизнесменлени сейирлерин кьорууларчыбыз, - деп чертгенди Несутупов. Ол оком этгенча, законна кийрилген жангычылыкча бузукчулукча этил бизнес бла кьорешгенлени тыярга, предпринимателени сейирлерин кьорууларга болушуркчулуда адам аманлыкчы ишлени санын азайтырыкчыдыла.

Парламентлени аралы байламлыкча жаны бла ишни чеклеринде РФ-ни башха субъектеринде законна чыгаруучу органланы законодателени башламчылыкчылары да сюзюлгенди. Аланы арасында Архангельск областьты депутатларыны жыйылынуу РФ-ни Кьарал Думасыны башчысы Сергей Нарышкиннге эмда Федерация Советни таматасы Валентина

Матвиенкогга усталыга социальный найм халда мекамланы очердедиз беруу жаны бла телеклерине тутхулулукчы этгенди. Мордовия Республиканы Кьарал жыйылынуу РФ-ни депутатларына эмда правительствосуна «Ёксоз сабийлени эмда кьарар адамлары болмай кьалган балаланы жашау журтла бла жалчытуу юсюнден» кьарал программа жарашдырып, кьабыл кьорюрге деген предложениллари да тюзге салынганды.

Жыйлында жер-жерли самоуправление органланы айнаны кьорюргө ачылган кьыйыны ючюн Заражик энци жер-жерли самоуправление советини председатели Хусен Шереужевни КЪМР-ни Парламентини кьабыл кьорюргө ачылган кьыйыны ючюн этгенди. КЪМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Правительство

Багуш айырылуучу заводну кьорулушуна бөлюннген ача кьалай кьоратылган тинтирикчиле

КЪМР-ни Правительствоосу кезиулю жыйылуунда сюзюлген баш маганалы воросладан бирине Къабарты-Малкъарда кир-кипчикни айырычу заводну кьорулушуна эмда Уван району жеринде багушу асарча полигонла ачыуга республиканы бюджеттен бөлюннген ача кьалай кьоратылган кьарарчы ведомстволары комиссия кьоруу юсюнден бурдукчу проекттин санарга болукчуду.

Табигьат байлыкчыны эм экологияны министри Газаланы Мухтар аны аллында кюн КЪМР-ни Башчысыны куулулук болжолу халда толтуруун Юрий Коков республиканы жеринде санитар болумга ачат кенгеш бардырганды эмда сөз салып, ведомстволары комиссияга контроль эм надзор этиучо федеральный структураланы бла Ич ишле министрствону келечилери да киркилерин айтканды.

Тинтиле ачыклаган шартланы эмда кир-кипчикни айырычу заводну кьорулушун ахырына жетириню амалларыны юслеринден комиссия 1-чи майга дерти билдириге керекди дегенди. Правительствоу дагыча бир бурдуручу проектти аскер сорблала байламлы эди. Къабарты-Малкъарны аскер комиссары Евгений Харламов айтканга кьере, ол федеральный законна тийишликке жарашырылганды. Анга кьере, орта эм орта профессионал билим берген учрежденилада бла окутуу пунктлада аскер куулулук мурдорларына юренилгенге бешкюнлук сорблала кьорулганды.

Жыйлында Къабарты-Малкъар Республикада фидаланы кьөбөйтү, ачаны аялуу кьоратуу эмда борчула бла байламлы политика итлендируу жаны бла ишлени планы (2014 жылга дерти) кьабыл кьорюлгөнди. Андан сора да, «Росей Федерацияны халкы

молконе 2007/08-2014/15 окуу жыллада онуюу кадрла кьорулуучу кьарал планын толтуруу юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоосу 2007 жылда 6-чы июльда чыгарылган 165-ПП номерли бегимине эмда КЪМР-ни Правительствоосу бюджетте фидала жыйынуу жалчытуу, финансла, бюджет эм напология жаны бла нызамга бузукчулук этилгенине бла кьалгынына контроль этиу жаны бла комиссияны юсюнден болумга да тюзөтүлү кийрилгенди. Комиссияны кьаууму да төрлендирилгенди.

Къабарты-Малкъар Республиканы кереклерине товарла ачылуга, жумушла тамамлауга ведомстволу контроль бардырууну, ол жаны бла контрактла этинуу жорууклары бла болуму да Правительствоуно бегимлери бла бегейтилгенди.

Ахыры 2-чи беттеди.

Куулулукча салыу

Депутатла Руслан Пшихачевни кандугатурасын кьабыл кьорюлгөнү

КЪМР-ни Бахсан району Төбен Куркужин энци жер-жерли администрациясыны башчысыны куулулук болжолу халда Руслан Пшихачев толтурулукчу. Эл поселенины жер-жерли самоуправление Советини кезиуленде алга бардырылган сессиясында депутатла барысы да, аны кандидатурасы жаны болуп, кьол көргөргөнди.

Руслан Мухамедович Пшихачев 1971 жылда Төбен Куркужин

де тууганды. 1994 жылда Къабарты-Малкъар аграрный институту бошاپ, зоотехник усталыкчыны алганды. Уруну жолу аны 1988 жылда КПСС-ни XX лезетинде аты колхозда башланганды. Шендөгө дерти ол предпринимательлик иш бла кьорешгенди. Ююрлодо, юч сабийни барды.

Арина КАЙЯРОВА. Бахсан району администрациясыны пресс-службасы.

Жаз башы сабан ишлени не кьадар терк эм качеству бардырырга

КЪМР-ни эл молк министри Мухамед Шамаев депутатла ол теманы юсюнден тынгыла айтканды. Ол билдиргенге кьере, эл молкда ишлегенлени биогенлюк бек баш борчлары жаз башы сабан ишлени кезиуленде тынгылы бардырыду. Республиканы жерчиликке урунганлары ол иште февралыны ахырында окуна киршигенди. Муниципалдык районлада бла шахар округлада аны ючюн деп ишчи кьауумла кьуралганды, алагы жылны

КЪМР-ни Парламентини Аграрный политика эм жер байламчылыкчы жаны бла комитетини башламчылыкчы бек бардырылган «правительстволу сагытны» чеклеринде 2014 жылда Къабарты-Малкъар Республикада жаз башы сабан ишлени бардырыу не халда болганына кьаралганды.

узунна консультация берлик, болушуркчы алимле белгили болганды. «Жаз башы сабан ишлени бардырырга 2 миллиарддан аслам ача керек болукчуду, ол санда 250 миллион сом кредит ача. Биогенлюкге кьыска болжал-

лы кредитленде 12,3 миллион сом берилгенди. Быйыл 1-чи апрельден бери мирзеу ёсдюруучюле 61 миллион сомну субсидия халда алыкчыдыла, - дегенди докладчы. Жазлык битимлени урукчулары 225,2 минг гектар жерде себиле-

клериню юсюнден да айтылганды. «2014 жылда республикада мирзеуге деп 67, 2 гектарга кюзюл битимлени урукчулары себилгенди. Аны 42,3 минг гектарында будай, 14,4 минг гектарында арпа, 4 минг гектарында мирзеулюк рапс, 5,9 минг гектарында жашыл мал ачы, 0,6 минг гектарда да башха битимле өскоркчиде, - дегенди Мухамед Шамаурзов.

Ахыры 2-чи беттеди.

Кёрмюч

Къайсынны бла Алимни шүөхлукчулары барыбызга да ахшы юлгюю

Озган шобат кюн Долинскеде Малкъар халкыны репрессиясыны кьыйынлыкчы сынагаларына ишленген мемориалда «Одна судьба, одна дорога, одна победа на века...» деген ат бла кёрмюч ачылганды. Ол малкъар бла кьабартлы халкыны эки закый поэтлери - Къуяланы Къайсын бла Алим Кешоковну шүөхлукчулар аталган огурулу проектти. Аны куураган а Къабарты-Малкъарны «Алан» жамауат биригуюдо. Мындагы суратлагы кьарарга, назмулагы тынгыларга республиканы жамауат биригуелерини таматалары, алимле, жазычула, поэтиле жуукчу-акчулары, усталла, окуучуула планы чыгарыкчыларына улуу кёлю болмагына жыйылганды.

Алим Кешоковну ата бла бардырылган жылны чегинде кьуралганын белгилегенди. «Закыйлени атларни биз биогенлюкча да улуу хурмет бла эс-уялау. Кешоков да шүөхлукчулары боп келген төлөпюле ошук аттендерин айтканды. Сора сөзюно Бейпайланы Суфиян алганды. Ол бу кёрмюч Россияде Куйтурда жылны эм Къабарты-Малкъарда

Ахыры 3-чю беттеди.

СЫНАУ Кардиохирург Евгений Ляны мастер-классы

Къабарты-Малкъарны Кардиология арасында «Жюрек бузуксуз ишлере аритмиядан кьыйналганыны багьар ючюн, жангы амалланы жайырылган болушуню юсюнден «төбөргө стоп» бардырылганды. Конференцияга Санкт-Петербурдан академик И.П. Павловну атын жюроггөн кьарал медицина университетте кьыйын жюрек уруулары болганына бла кьорешген бөлөмюно таматасы Евгений Лян эм республиканы кардиохирурглары да кьатышканды. Жыйыныуу программасына кьере, Евгений Лян мастер-класс халда талай операцияла да бардырылганды.

Лилия ШОМАХОВА, КЪМР-ни Саулык саклау министрствосуну пресс-службасы.

Табигьатны тазаларга кёп адам чыккыганды

Къабарты-Малкъарда озган жылда абданлагы болушукчы этиу мурад бла битереспубликалы субботник этгенди. Маганалы экология акцияга бир нэнча минг адам кьатышканды. Ол санда кьарал эмда энци ишли органла залында урунганга, жамауат эмда жаш төлю организациланы келечилери, сора волонтерла.

«Быллай жумушла жамауатны бириктириге эмда адамалы куулулуктары кьорюрге себеплик этгенди, бизни кар биригибиз да кудуретте аялуу болууга койретгенди. Тийрини кир-кипчикни тазаларга кьыйын салгандан сора да, адам ол жерни андан ары да тап халда тутарга кьорештирилди, - дегенди комитетни председатели Игорь Дроздов.

Ведомствону ишчилери быллай экология акциялага дайым кьатышканын кир-кипчикни машо-кьалай жыйын, шахарны тышчында энци жерге чыгарылдыла, - деп билдиргенди ведомствону пресс-службасында. Субботникни бардырырга Къабарты-Малкъарны урушуну, урунуу, аскерни эмда правону кьоруучу органланы ветеранларына бла пенсионерлерини жамауат организациасы бла Профсоюзланы федерациясы ошуну эткенди. Предпринимателери бла организацилада урунганга келерини биркюнлук кьахшылар сакталыкчы эмда Улга Ата журт урушка кьатышканыла кьорешгенди.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Жазылыу - 2014

Хурметли жамауат!

Биринчи апрельде 2014 жылны экинчи жарымына газеттеге бла журналлага жазылуу кампания башланды. Сиз «Ваманнга» сьазыны кьайсы почта бөлөмюнде да жазылырга болуксуз. Бу маганалы жумушуну узаккыга созгартыңыз.

Бизин индексиз - 51532

Жангы башлаган журналдыстеге маганалы дерсле	2 бет	Къыйналган сыйланганды	2 бет	Мамырлыкчы жарашылуукчы игиликни тутуругу	3бет	Акылын, сагышларын назмула бла да ачыккылайды	3 бет	«Наркодиспансерде багыудан элгенирге чырта жарамайды»	4 бет	Орамларыбызда - эвакуатор машинала	4 бет
--	-------	------------------------	-------	---	------	---	-------	---	-------	------------------------------------	-------

Жаз башы сабан ишлени не къадар терк эм качеству бардырырғыа

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Тахта кегетле өсдорлолук жерлени хазырау къыстау бардырылады. Быйыл 25-чи мартта жалкык битимленурудукларды 6 минг гектарга сөбилгенди, 20 гектар жерге семиртичле берилгенди, 500 гектар жерде терекке орнаттылкъыдыла.

Эл молюк техниканы сабан ишлеге хазырлыгыны юсюнден да сөз бергенди.

Республика жалкык битимленуу уруулары бла тыгыз жалчылынганды. Жарчилликке ишленгенде бериллик семиртичле хазыр болгандыла, дей, докладчы былай шартланы юлгөзө келтиргенди. Бюджетте 15 минг тоннадан артыкъ минерал семиртиги алынганды. Жаз башы ишлеге уа 21,3 минг тонна керекди. Ол санда 6 минг тонна къозлоклеме эмда 15,3 минг тонна жалкыклагыла. Аллай бир семиртич алдырғыа заворау бла келчиши тизгенди.

Министр депутатланы битеу соруларына толу жуап бергенди. Ана бек алты къозлокке къышдан къалай чакыгандары, битимленуу кюрууларча улуу химини жетиширтин бла къалынгын эм эл молюк ишле бардырлык кадрланы хазырлау не халда болганыны биллирге сойтенгенди.

Айтылгъан сөмкланы эсге алып, депутатла бегим къабыл этгенди. Тийиши министрстволарга бла ведомстволарга жаз башы сабан ишлени къысха болжалны ичинде не къадар тыгызлы бардырырғыа кереклиси эсерттигенди. Аны бла бирге, депутатла ол молюк ишленгенде информатика-консултация жаны бла болушук этилирин тийиши бергенди.

Айтылгъан сөмкланы эсге алып, депутатла бегим къабыл этгенди. Тийиши министрстволарга бла ведомстволарга жаз башы сабан ишлени къысха болжалны ичинде не къадар тыгызлы бардырырғыа кереклиси эсерттигенди. Аны бла бирге, депутатла ол молюк ишленгенде информатика-консултация жаны бла болушук этилирин тийиши бергенди.

Люба БАТЫРОВА, КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ЮЙРЕТИУ

Жангы башлагъан журналистлеге - магъаналы дерсле

КъМР-ни Журналистлерини союзуна башламчылыгы бла жаш журналистлени «Акулы пердеген школу ишлеп башлаганды. Анда республикалы журналистлени аныгъытуу улуу къыйын салган белгили адамла бу усталыкны сайлагандыны кеслерини сынамларына юйреттириди.

Озгъан ыйыкъда уа школу биринчи дери этгенди. Ана окусучула, студентле, жаш журналистле да къатышандыла. Аланы барысын да союзуна башчысы Борис Мазихов алгъышлаганды эм ала мында кеп жангы, арда ишлеринде керекли затланы билликлерине тоюшдоргенди. Журналистлени жаратылынуу, аны тарыхны юсюнден сейирлик шартланы «Заман» газетини баш редактору Атталаны Жамал айтханды. Алай бла бу иш бек алты информатика жана маатха билдириу

бла байламлы керек болганды. Аны ючюн, бурунгуу Египетде майданладе билдириуери бла къангала салынгандыла. Ала журналистлени биринчи ышларна саналадыла. Аны ызындар пераментле да чыгъадыла. Бир көек замандан бурунгуу Римде информацияны жайлуу бла аны корешген адамла да тоубейди.

Россеини юсюнден айтханда, бу усталык иги аныгъанды, газетле, журналла басмалангандыла. Кеп жазыуучу журналистика иш бла да корешгенди.

сагъышдан, оюм этиуден башланды. Биогенлюкде, Интернет бла халкъ аслам хайырланган заманда, не, къаидя, къачан, деген соруларга алынгынгай къалгандыла.

Жамал Жабирович жаш тегеке журналист къалай адам болурғыа кереклигин, анга къалай борина салынганларын да аныгъатханды. Алай бла ол, бек биринчи, терен биллими инсанды, бир жерде тохтап къалмай, къурда излемдеди. Ансы ол окусучуну сейирин къозгарыкъ тойлоуду. Жангы да жазарғыа юйренген алыкъ профессионал дараматла жетпейди. Публицистика

КУЛЬЧАЛЫНЫ Зульфия, Суратны ХОЛАЛНЫ Марзият алгъанды.

АЛГЫШЛАУ КЪАБЫТ

Къыйналгъан сыйланганды

Бу кюнде герлегежи аксакалгыла- Биттирланы Ахматны жашы Ибрагим - Россеини Президентини Владимир Владимирович Путинден алгъышлуу къабыт келгенди. Ол аны 90 жыллыгы бла алгъышлай, былай жазады:

«Хурметли Ибрагим Ахматович!

Жорегими теренинден юбилейиги бла алгъышлаймы. Сизге Улуу Ата журт урушуну къыйынлыгын да сынарғыа тюзгенди. Хар инсанды аскер эм урууну жигитликтеринден къуралды къыралыбызны тарыхы, аны жетишилери, хоррамлары да. Сизни жашау жолугуз өсө келген тегеке юлгюду. Сизге саулук-есенилик тейлейми!»

Къабытны, кеп алгъыш да айтып, Ибрагиме Черек районну администрациясны башчысыны орунбасары Байсаланы Харун бергенди. Билемей-сунамай тургъанлай, къырланы таматасындан аллай къабыт келгенине битеу эл, жуукълары да къуангандыла. Узакъ туу элде жашагъан баш адамны, аны тегесиоуу аралыкъ салгъан къыйынды эсгерип, туугъан кюню бла алгъышлагъан Президентге уа Аллах ыразы болсун!

уа эр кишиле бичен чала. Он гөбөнден бирин алып кеслерине, къайлжанларын а колхозга өтдюре, чалынай бир къаршы жер къалмагъанды. Адамла кеслеринден сөз молюк бек жарсыгандыла, «Колхозубуз бай болса, къырларыбыз да бай болур», - дегенди.

Ибрагим ара колхоз ишден бир кюн къалмагъанды. Ол биргелерине болуп, аны тегесиоуу элини да къаурайды, ара молюкно да къурайды. Махтау къабытны жаза туруп, къырлы башчыбыз бу тегесиоуу ол ишлерин да эсге алгъан болур, бам.

Онбеш жылны уа Ибрагим Гернегежден Къашхатаугъа журюп, Черек районну Жолкъуруш управленден анда урунганды. Кышда бузкъау-дан жолга зыгъыр сөгенди. Жайда нөгерлерни бла жауу жоллагъа асфальт салганды. Урунуу жолунда кеп махтау къабыт бла саузаланганды. Урунуу ветеранды.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Биттир улууну юсюнден айтханда уа, ол кертиши бла де, не улуу сыйлау, дарожагъа да не тизилди. 1939 жылда Холманд Герлегежеке кенгенден баш

лап пенсиягъа чакыгъынчыгъа дери къара ишде урунганлай турганды. Жашлай кенчюн-чюлюкно сынарғыа да Алма-Ата Биринчи жылларында Алма-Ата ГЭС-ни къурулушунда ишледди. Көси кибиж жаш адамла бла Иртыс сууну жагъасында агъач къырдыла.

Азиядан къайтхандан сора уа, Герлегежеде тохтады. Жангыдан юй-журт ишлерге керек болды. Узакъ жерден къурулуш материалла келтирерге онг жокъ эди. Улуу жокъ. Жолла осал. Көкден тамычы тоюшенле, ала батмакъ болуп, трактордан башха зат журюлмай эди мында. Асыра батчыкъдан ат арбала окуна бата эдиле

беллерине дери. Энде алай кеп трактор да жокъ эди. Аланы да колхоз ишден баш эталмагандыла. Ала кечеле бла жер сюрюгенди. Адамла салам бла топуракны къатышдырып, балчыкъ малтап, кирчилик къатырып, аладан мекямла ишленгенди. Артдаракъ, жолла да иги болгандан сора, къурулуш материалла келтирип, ташдан, биштен кирчилик журтла салгандыла.

Далхатланы Марзият.

Багуру айырычу заводну къурулушуна бөлюннген ахча къалай къоратылгъанын тиктирикдиле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Билим беруу, илму эмда жаш тегесиоуу ишлерини жаны бла министрствону таматасы Нина Емузова да эки магъаналы бегимни проектлери бла шагъырей этгенди: «Къабарты-Малкъар Республикада шолгъа дери билим берууну программасы бла ишленген къырал эм муниципальный окутуу учрежденилагъа жюриоген сабиле ючюн ата-аналардан алынган хажкы орталыкъ өлчемин тохтадырыну юсюнден» эмда «Къабарты-Малкъар Республикада сабилеге кошошкъ билим берген муниципальный билим беруу организациланы, сабиле

шолгъа дери жюриоген организациланы бюджетден ахча бла окуууларыны санына керек жалчытуу мардарлары эмда жержерли бюджетлен хажкы билим берууну орталыкъ өлчемин тергюну амаллары юсюнден» Министр билдиргенча, шолгъа дери билим берген къырал эм муниципальный организацилагъа жюриоген сабиле ючюн ата-аналардан алынган хажкы орталыкъ өлчемин муниципальный къурулушу болуна керек тохтадырылганды. Аланы 45 мингден асламысыны оп жумушх ахча ючюн-кыранларыны бир кесеге кеттирилгенди. Ана деп бюджетте 76,7 миллион сом салынганды.

«Къабарты-Малкъар Республикада саулук саклауу аныгъытуу» 2020 жылгъа дери жарашырылган къырал программагъа кер, Нальдикде периналтый ари ишленди. Ана ачыны барчу халда медицина страхованыны фонду береди. Аны бла байламлы Правительство энци бегимни проектин да жарашдырганды. Жыйылмау деп, озоополт къабыл келтиргенди. Андан сора да, бир къуруу министрстволаны бла къырал комителени юсеринден болумлагъа тюзетиле кийрилгенди.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

Жаш тегеке чакырыу сөз

Келир заманыгъызны бошуна къурутмагъыз

Къабарты-Малкъарны халклары къалай динни тутханларына, къайсы миллетден болгандарына къарамай, кеп өмирлерден бери да шүкүлүгъа, келешикке жашагъанды эм жашайыла. Россеини къыралыкны саклауыгъа биргили корешгенди. Болсада къажыкъмагъан бир къауумла, миллетчилик эм динлеги бир бирге къажуу союулерини кююкс ниятерини жар, мамыр адамланы эм право ниязаны саклауу органданы къулуку-унарын къаидяла, не тегесиоуу саклауу деп арты турмайдыла, адам къанына окуна болмадыла.

Бизни бек тынгысы этген аллайланы жаш адам балашарын терсине бурууларды, республиканы тынгынган бузаргъа, тоз адамланы социальо-экономика борчланы толтурурга деген иги ниятеринден токтотурго корешилгенди.

«Къабарты-Малкъар Республикада саулук саклауу аныгъытуу» 2020 жылгъа дери жарашырылган къырал программагъа кер, Нальдикде периналтый ари ишленди. Ана ачыны барчу халда медицина страхованыны фонду береди. Аны бла байламлы Правительство энци бегимни проектин да жарашдырганды. Жыйылмау деп, озоополт къабыл келтиргенди. Андан сора да, бир къуруу министрстволаны бла къырал комителени юсеринден болумлагъа тюзетиле кийрилгенди.

«Жаш адамла, сакъ болуруз! Аманлыкъны жолуна туру бош гитче затпадан башланып къалды. Сизни терсине бурбайгъа дегенлени амаллары бек кенди. Ал-

гъа ичиде не болганы белгисиз журкуну ари этсонгъ эди, кимлеге эсе да бирлеге аш-азыкъ, дарманча алып берсонгъ эди, автомашина бла бу адамны ари этпел келсонгъ эди, дейди. Андан сора уа, тилегенин кююп, бурукъ этп къордыла. Алай бла эки кимлеге эсе да бирлени ауларына тоюшсе, ол а замандан чыгуу болмады да къалды.

Аны себепли тегели динни журюклары терсине бурругъа корешилгенле кулак салган, заманга сайымай, жашырын жолуна тургъан жаш адамлагъа айтырғын биллейди: улуу аманлыкъ этп, атыгъызгъа мир къондурмаган эсигиз, бовеклини азая баргъан сатырларына къошулурга корешилгенди. Бандя къауумлагъа къошулуу-ол ёлмюду, ата-анга, акуллагъа бушу келтириду. Жашауугъузу келир заманыгъ жетирду.

Исрени ВАСИЛЬЕВ.

КъМР-де иги шөлги министр.

ТЮЗОНЛЕЙ БАЙЛАМЛЫКЪ

Социальный жумушлары тынгылы жалчытынуу хайырлы амалы

«Сизни жумушугъу тынгылы толтуруламды?» Ма бу сороругъа жуапала бергенди КъМР-ни Урунуу эм социальный аныгъуу министрствосуну жыйылмау бардырылуучу залында жажуу уат бла тюзонлей байламлыкъ бардырылуу ючюн салынган телефон номерге. Эрттенликде сакът онбире жуукъ, анга отуздан артыкъ адам бөлешти, министрство эмда районлада социальный бөлөмледе урунганлай халкъга къалай къайгыр-гандарын билдиргенди. Ала жумушларын биотанда тынгылы толтуруу ючюн, не этилсе иги болушукъ айтханды.

«Биз республикалы газетледе окуп, телевиденинны беруулеринден да билебиз, министрствону къулукучулары, Зольск эм Урван районлада болуп, анда жерледе аныгъытуу бардырыла. Ала бизге уа къанч келликдиле», - деп соргандыла Лескен райондан бир неча адам.

Ол ючюн сөйлешенини иги кесеге социальный аридан ишлерине ырызлыкъларын билдиргенди. Сөз ючюн, прокладчыны Антонина Иванова уа анга кюн сайын да болушукъ тургандары ючюн аслап этгенди. Нальчикни Марина Пантелева да аны эм нөгерлерин Май районганы энци автобу бла элтип, анда ишчиле къашабыл, солухтан да этп къайгыр-гандарын билдиргенди.

«Ол бизге, аякълары журюм-мөгеллеге, бек улуу къууанды. Нек дегенде биз куйлары сойсок да барып къалаймайбыз. Аллай жолукулукъ бла Чирик келге, Чегени чукорулагъа да баргъабыз. Бизни анда хичинде, айран бла да сыйлагандыла. Аны бла бирге уа базарчыкълада керекли затларыбыз да алагъанды», - дегенди.

Сөйлешенин асламысы жер-жерде социальный жумушларыны толтуругъан араларга, алада ишленген адамлагъа ырыздыла. Бек кеп махтау а Черек эмда Ур-

ван районлада жашагъанладан келеди. Андан сора да, кепле жарсыуларыны айттадыла, бош алай сөз нөгер изленгенде чыгъадыла, - дегенди министрствода бөлөмкно таматасы Балаланы Жангила.

«Тарыкъгъанла уа бармыдыла?» - деп соргандыла, Жанзилай: «Алыкъ алай зат болмагъанды», - дейди.

Бизни республикада адамланы социальный жумушларын толтуруу жана кеп магъаналы ишле тамамлангандыла. Аланы саны жылдан-жылга угъай да, айдан-айгъа да аслам бола бардыла. Алай бла къысха заманлы ичиде республиканы районларында домовай куньяла, комплекс арала ачылгандыла.

Алада адамла саулукуларына бардырыла, солургуу да онг табардыла. Иштин теп къурагъа уа жамуат бла ма былай байламлыкъла да себеплик этедиле. ХОЛАЛНЫ Марзият.

Проволдство

Бириккен коллектив

Улбашланы Сакинат, Ханаланы Солтангерийини къызы, халкъны жумушларын жалчытуучу «Горный» муниципальный казна предпрятигъа ишленгенли жыйырма жылдан иги да атлагъанды. Ол кийимле тигени бла бирге адамланы кеп ууакъ жумушларын терк да келешикке келтириргенди. Аны атын кепле ыразы болуп сагъынганлары ючюн баргъанма мен аталеге.

Кеси уа, ышара-ышара: «Жангъа мен тегесиоуу мында ишленген. Вера Агулова, Асият Кереева, Жекееланы Асият жумушларын бетлери улгъаца тамамлайдыла. Ала усталыкълары бла атларын айтдыргъандыла», дейди.

«Аны уа тиширууларында да кымычла ремонтке келтирилген кийимле да кеп болгандары шагъалтык этеди. «Биз быланы къалап тургъан сумагъыз, заказле да бардыла кезонгъ къарачна бастырыла. Алай мен а аладан эсе, бу къызла тиген жыйракълары ма бек бюсюрлей, аланы осиеме киере. Ала тигиу, билуу этиу бла да келчелик апырма, бек алапат специалистча, кылларын келген адамгъа. «Санга бу фасон жараргъа» билгенде, ол былай айтханды: «Кесиме мында кеп

«Кеси уа, ышара-ышара: «Жангъа мен тегесиоуу мында ишленген. Вера Агулова, Асият Кереева, Жекееланы Асият жумушларын бетлери улгъаца тамамлайдыла. Ала усталыкълары бла атларын айтдыргъандыла», дейди.

«Аны уа тиширууларында да кымычла ремонтке келтирилген кийимле да кеп болгандары шагъалтык этеди. «Биз быланы къалап тургъан сумагъыз, заказле да бардыла кезонгъ къарачна бастырыла. Алай мен а аладан эсе, бу къызла тиген жыйракълары ма бек бюсюрлей, аланы осиеме киере. Ала тигиу, билуу этиу бла да келчелик апырма, бек алапат специалистча, кылларын келген адамгъа. «Санга бу фасон жараргъа» билгенде, ол былай айтханды: «Кесиме мында кеп

«Кеси уа, ышара-ышара: «Жангъа мен тегесиоуу мында ишленген. Вера Агулова, Асият Кереева, Жекееланы Асият жумушларын бетлери улгъаца тамамлайдыла. Ала усталыкълары бла атларын айтдыргъандыла», дейди.

«Кеси уа, ышара-ышара: «Жангъа мен тегесиоуу мында ишленген. Вера Агулова, Асият Кереева, Жекееланы Асият жумушларын бетлери улгъаца тамамлайдыла. Ала усталыкълары бла атларын айтдыргъандыла», дейди.

«Кеси уа, ышара-ышара: «Жангъа мен тегесиоуу мында ишленген. Вера Агулова, Асият Кереева, Жекееланы Асият жумушларын бетлери улгъаца тамамлайдыла. Ала усталыкълары бла атларын айтдыргъандыла», дейди.

«Кеси уа, ышара-ышара: «Жангъа мен тегесиоуу мында ишленген. Вера Агулова, Асият Кереева, Жекееланы Асият жумушларын бетлери улгъаца тамамлайдыла. Ала усталыкълары бла атларын айтдыргъандыла», дейди.

Къайсынны бла Алимни шүөхлүклары барыбызга да ахшы юлгюю

Ахшы. Алы 1-чи бетдеи.

Былада ёмюрлюк шүөхлүкүнү, теңгилик пропагандасы - эңи темады. Күүлү улу бу Кешоковну хайрындан битүү дунда малкыр бла къабартлы халкыла тандыдыла» - деп Беппай улу бу көрмю мындан ары бийик окуу юйлөдө, школлада да көргөзтөлгөнгө шынганын билдиргенди.

"Одна судьба, одна дорога, одна победа на века..."

Бу оюму тюзге санаганын «Адыг Хас» жамаут биригүнү таматасы, «Адыг пастыр» газетни баш редактору Мухамед Хадиз да айтканды. Ол кесин сёзон Күүлүланы Къайсын малкыр халкын көңгюнчюлөкдө өз журтуна термилтенин юсюндөн жазгын - Таш юсюндө гол деген назмуу бла багалаганды. Ызы бла уу Кешоков Лермонтовха атагын чыгармасын окуганды.

Сора 1970 жылда партияны келечирли Алим Пшемеховичи власть бюросегерме роман жазганы ючюн басынчаклар умут этгенеринде, Күүлү улудан сора, республиканы теплегендисиандан гражданд позициясы бла чыгыш, терсикле кыажау сюелген адам болмаганын белгилегенди.

да саулык - эсенлик төгөгенди. Эфендиланы Салих, малкырлы поэти чыгармачылыгына сак болуп, аны назмуларына философия кёз бла кырады. Кёрмөчю оу Къайсын Шалукка Алимни ююне кыажау келгенди, аны анысы бла төбегенин юсюндөн айтканды.

мачылыгынын Ахмед Алажев тынгылы тингенди. Ол, эки пост да кыларындыгыла да бек сак болганын айтты, ала жазганыдан, Мокьаланы Магомети назмуларындан да ююлөк окуганды.

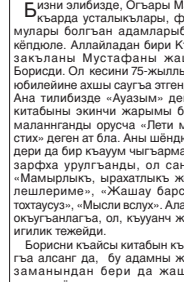
ни хурметлерине жораланган тубешиле, «төгөрк столла» болушкыларын, буклетте да басмаланыркыларын билдиргенди.

Бизни улуу жазуучуларыбыз Россияны халкы бла да кызы байламлык жюроткенерин билебиз. Ала, кавказлыны орусупла бла бирликте турурга чакырып, ол ниетини ачык пропагандадан да бардырган-дыла. Аны юсюндөн Новочеркасскенд келген жазуучу, пост, тилмач Алексей Пяржикен да айтканды.

Биз да алапат көрмочю курагынчыла, Шалуккадан а Алим Кешоков тлы мектепни охталары жарык назмула окугандыла. «Алан» жамаут биригүнү башчыны орунбасары Абшаланы Магомет а «Мы горской чегиде да крлы...» - деген проекти чегиде поэзия

Аккылын, сазгышларын назмула бла да ачыклайды

Сейриликтин саннарыбыз

Бизни элибизде, Огъары Малкырада усталыклары, факултур болгын адаларыбыз келдоло. Алапайда бири Къазаклыны Мустафаны жашы Бориди. Ол кесини 75-жыллык юбилейине ахшы сауга этгенди.

саугага берген фахмусуна бюсюрей, эвуулук табасы. Ол кырысууга таан, тюзюкө ёнюк бола, улугула, гитче да бирчэ эс талдыра, назмуларында башала э бурмаган, сезалмаган эниликке көргөзталды.

Усталык ишде 50 жылга жуук заманы ишлен келген Къазаклыны Борис суратлау сёзге, поэзияга жол ыаламаганды, ол анга деп эңи бийик окуу койде да окумалганды.

Булосан Къазак улуу жашуу болгондан толукрак хапар айтычу да тюзге санайма. Нек дегенде автору къадары ол кеси жазган назмула баш жигитлеу бла кыаты байламдылы.

Аны ал жылдан окуна башлап, жазылган 14 дестерин беттерин, бирини ызыдан бирин ача, сейр-тамаша болуп окуй, бу адамны фахмулуугуна сукуланма. Жашауда кёрген ахшы залгага кууанганыча, чыгармалары да ачык, жарык, жерек къыйнын жашырмайды ол. Элибизде бир ненча ююк жыл мындан алга ишленген тарых магъналы, айтылык Абай къыялыны орус жарды деп, кырып, оул бузун коруштендеге кыажау бара кытай жазды:

1991 жылда Огъары Малкырады башланган классарыны устасы болуп башлаган эди иши жолу. 1967 жылда университетти тарыхдан бөлүмүн жигитшилме баштагандан сора, усталык ишин да бардыра, кёл жылналы шолкуу директоруну кулугунда да толтурганды. Бизни сабыр, жылы ушагыбызда кырал жанындан а ишинде не зат бла белгиленген, деген соруугуна, заман агып барып, бирини ызыдан бирин ача, сейр-тамаша болуп окуй, бу адамны фахмулуугуна сукуланма. Жашауда кёрген ахшы залгага кууанганыча, чыгармалары да ачык, жарык, жерек къыйнын жашырмайды ол. Элибизде бир ненча ююк жыл мындан алга ишленген тарых магъналы, айтылык Абай къыялыны орус жарды деп, кырып, оул бузун коруштендеге кыажау бара кытай жазды:

тири къатышкан адамды. Ветеран советни председатели, КПРФ-ни Къабарты-Малкырада рескомуну кесини, таан жылдан бери эл Советни депутаты болуп да юлгюлю ишлегенди. «Жангылаба, къарлагы неда эрлери урушдан кыймай къалгын тиширүлабы кыйгырғангый туруну кесини баш борунча санады. Тиширүларыны совети бла, чекки службада күүлук этген жашла бла да шёлүк жюротюноуна, ала бла тер-терк тубешиюну, байламлыкны, керек болса уу, алага не жаны бла да болушуну ишлейди къалгынандан да бу тынгысыз адам.

Ушагыбызны ахырында мен, «Къазак» улуу 75-жыллык юбилейи бла эм анга аталып кытыкан «Ауазым» деген 5-чи кытабы бла алгышлай «Поэзияга бу арт жыллага белгиле ачыкылганы турган сойкемлик жорегинде кыялы бла жаратылган эңи, мындан ары да элибиздин, окуучуларыны не бла кууандырганын» - деп сорама. «Тюзон айтам, кытапны чыккынына чекис кууанганын, ол манга, койорби бул кыажау болганды. Поэзияга сойкемлик юсюндөн айтканды уу, Къазакстанда школда орус тилден бла литературадан окугын бирини кытапны Мира Александровна Куурамыныны, Пушкинин Лермонтовну, Некрасовну эм башхаланы чыгармаларын окуп, ол адамны аруу ушуп, шатык окуганын бюгон да кууанганын ачыкылган турганын билдиргенди. Андан да бет а Ата журтубузга къайтхандан сора кытай Къазактын тынч окуулган ёлмөстө чыгармалары, миллет этемлигибиз Къайсынны бла Танзиляны адамлары кууруштурун ачыкылган бирини сыйдогоргондөле поэзияны уу, дейди Борис.

Мен а бюгон, эл адамды, Къазак улуну эллибизини атагынанды: «Шуур Аллахка, жашау кыялымызга ачыкылган болса бла насобын тулханды, ызы кыялы болуш» - дейме.

ГЕЛПАЛЫ Лиза. Огъары Малкыр.

ПРОГРАММА

Очередьлены кетерир муратлыдыла

КъМР-ни Билим берүү, илму уу жаш тёлөнчө ишлери жаны бла министрини орунбасары Муртазаны Борис билдиргенге көре, жаны окуу жылга сабий садланы курулушларына регионга 635 миллион сом бөлүнорүкдө.

аллай унчегенде ачылганды. Аны курулуш Владимир Путини буригүгүн толтуруну кесинден 507 эм республиканы сакдиледе бардырылганды. Быйын а биринчи сентябрьге алты садак иштерге белгилениди.

Муратлыдыла программа жашауда бардыр ючюн, федеральный бюджеттен 507 эм республиканы сакдиледе бардырылганды. Быйын а биринчи сентябрьге алты садак иштерге белгилениди.

алты жыллары толмагын 46,5 минг жашчыкыла бла кызычыкыла бардыла. Аладан садикледе жерле жетмей, төрт минг кыаладыла. Болса да 2016 жылга очередьлены курутур ахылдыдыла.

МИЛЛЕТ БИРИГУЛЕДЕ

Мамырлык бла жарашуулук - игиликни тутуругу

Огъан барз кюн Нальчикте сатуу-алуу-технология колледжини окуучулары бизни республиканын жашаган белоруслары «Сабры» култура араларына таматасы Павел Сидорук бла тубешгенди.

тарых жерлеринде да болганын билдиргенди. Къабарты-Малкырада жашаган белоруслары юслеринден айтканды, ала култура араларына башчысы, ала мында бир мингге жуук болганыларын, республиканы жамаут жашаууна тири къатышханларын да чертип айтканды.

Ушак башлырындан алгасы уу алагы «Белорусия» деген жарымсагытлык документли фильм көргөзтөлгөндү. Ол болгандан сора КъМР-ни Басма эм аспалмы коммунисттик жаны бла кырал комитетини бөлүмүнө таматасы Ратмир Каров бу тубешуу не хысапдан курулганын аныгатаханды. «1998 жылда 2-чи апрельде Белорусияны бла Россияны араларында Союз келишимге кол салынганды. Андан бери бу кюн байрамча белгилениди» - дегенди. Аны бла бирге ол документте көрө бизни жерлештирибиз да ол республиканы бийик окуу юйлерине окурга киргирге болушканын да эсе салганды.

да хапар айтканды. «Улуу Ата журт урушун кезинде Брест кыялы белорусла эм башха миллеттенин келечирлиги бла бирге кавказлы жашла да кыорулагынадыла. Аладан бири Збурс райондан Жаптулары Тажир эди. Ол жарыкты, кызауатны биринчи кунюнде окуна ююлганды. Белорусия, аны атын тохташдырып, жуукуларына билдиргенди. Бу сагытада аны кызыларына кёз-кылак болганы турдыла» - дегенди. Ол партизанын араларында да Къабарты-Малкырадан жашла болганылардан да айтканды.

«Белорусияны экономикасы ий аныганын белгилегенди. «Анда бек байла, бек жарыла да жокчула. Адамла бары да бирча ий жашайдыла. Эллиринде уу хайрыланлык къалгын бир метр жер талмазсыз. Ара шахарлары Минск да бек тазады. Анда терек эсе, ол болгынды, жаны жолларыны да кир-кипчик көрмөссө. Машинасын адамла жюроткен жерге салгын адам табыркы туюлос» - деп хапарлаганды Павел Сидорук.

«Эки жыл мындан алгасы уу ол, «Кабардин-Балкарская правда» газетин атындан Ата журтуна барып, Пукашенов да тубешенин, Минскини бир куауму предпрятияларында, ХОЛАПНЫ Марзипат. Суратланы автор алганды.

ЗАКОНПРОЕКТ

Ююнчю сабий ююргөн бирлерине вузда окурга оңг берликку

Кырал Дуада Справедливост Россияны фракциясыны депутаты Олег Нилов жарашдырган законпроектте сабийлери болгын юйлерине кыялыны жанындан болушкуну этиюнон айтканды, деп сабийли юйорно сабийлеринде бирине вузда окурга оңг берилгире керекди.

Юйорно сабийли юйон тёлөнгөн хаксы 50 проценти компенсация хакыда кыралдан тёленирикти. Юйорно архитектура институтуну (МОРУ) ректору Дмитрий Шидновскийни оюмуна көре, башда айтылган сертификат кийирилсе, кылайсы юйорлени сабийлери кыялыны ахшы вузларда окурга оңг берилкиди. Бизин билим берүү системасы уу фахмулу жаш адамланы табырыкды.

Фикатны кийирилуу сабийлени табууга кёленирикти. «Белгилоси, бизни кыралда билим берүү аспалмысына белгилениди, ол жылдан жаштык кёбейсе барды. Сёзсөз, хаксыз конкурс да къатышмай окурга оңглары болгын кыямула да бардыла, алай кёл сабийли юйорлени аллай льготалары жокудула, дегенди ол. - Алайды да, билим алууда бир сабийли компенсация этилини билеу юйорно да ахшы ишди.

«Фахмулу адамла, белгилоси, юйорлөдө, социальный статустары кыялында болгынларына да кырамай чыгышыла. Биз бир-бирледе фахмулары бийик даражада болгын адамланы окурга, хак тёлөтүп, социальный статустары хакына болмагын юйорлөдөн да ала аныбызга бек жарыктык, - дегенди ректор. - Андан тышында да, окууга субсидия берүү система ийынган европалы кыяралда да кенг хайрыландыла. Сёз ючюн, Англияда ол амал эртеден бери жорюлөдө.

«Кёл сабийли аналаны Волгоград областыда жамаут кымылдууларын лидери Елена Сомошинаны оюмуна көре, билим берүү серти-

«Юйорно сабийли юйон тёлөнгөн хаксы 50 проценти компенсация хакыда кыралдан тёленирикти. Юйорно архитектура институтуну (МОРУ) ректору Дмитрий Шидновскийни оюмуна көре, башда айтылган сертификат кийирилсе, кылайсы юйорлени сабийлери кыялыны ахшы вузларда окурга оңг берилкиди. Бизин билим берүү системасы уу фахмулу жаш адамланы табырыкды.

Жерге не болур ючюн, не керекди?

Жерге иленин шактылык этген документли алыр ючюн, унасткуну кырал регистрарынын этерге керекди. Аны ючюн а жер кадастр уюлгубола керекди, деидиле Регистрария, кадастр эм картография жаны бла Федеральный службаны КъМР-де Управленийны. Жер алгандан окуна атери бюдюрюге, эңи ол уюлгубола болгын ахшы.

«Жерге иленин шактылык этген документли алыр ючюн, унасткуну кырал регистрарынын этерге керекди. Аны ючюн а жер кадастр уюлгубола керекди, деидиле Регистрария, кадастр эм картография жаны бла Федеральный службаны КъМР-де Управленийны. Жер алгандан окуна атери бюдюрюге, эңи ол уюлгубола болгын ахшы.

«Жерге иленин шактылык этген документли алыр ючюн, унасткуну кырал регистрарынын этерге керекди. Аны ючюн а жер кадастр уюлгубола керекди, деидиле Регистрария, кадастр эм картография жаны бла Федеральный службаны КъМР-де Управленийны. Жер алгандан окуна атери бюдюрюге, эңи ол уюлгубола болгын ахшы.

Акшы амал

«Заман» газетин бетлеринде наркоманияга кыжау материаллар тер-терек басмаланады, нек дегенде ол бюгонюкде бек кыйын проблемалар бирди. Кеп наркоман наркодиспансерде багылуудан унамайды, андо саусу тутмаккада тургыны ючюн. Багылуу заманы бошталгычы, ала бир сагакта юйлерине барырга угуй да, болончыны арбаозна окуна чыкмайдына.

«Наркодиспансерде багылудан элгенирге чырта жарамайды»

Алай кытаыкчыны сайтуу барды: врачланы келеринде чыккангай, ичиге аркакы изилдене, наркоманча ул наркотики. Алай багылудан наркодиспансери алтынчи бөлмюнде кюндоз ишлерки бөлмюне ачылганды. Бу ишчи маганасы юсюенде башланган эди бөлмюне таматасы Шугарланы Мадина бля ишчабыла.

ыналары-аппалары жокуду.

Наркоманнан кыйналган адамны сайлуу болуурга керекди, ол, кюндоз багылып, ичиге юйкюне барырга ове эсе, аны алай амалы болуурга тийишди. Аз-маз заманны ичген неди наркотикке бля хайырланган жылла бля бу аман кыймыланы язгарындан болгыла бля бирге багылсап ичигеми? Угуй. Биринчи атламла эде тургананы кытхарырга тынчырарды, он-ыймары жпн кескерин бошпал тургананлагу болуурга бек кыйнады. Андан сора да, кюндоз ишлеген бөлмюне ачылганы бля сытаулары да ачыкыла. Ичиге бля наркоманланы араларында уяк сабилери болганча бардыла. Апа, кюндоз багылып, ичиге да юйкюне барып, аларга кзарарга соедиле. Хар бирини да болуурга хазыр болуп турган

суюме: тау эгледен келгенге аурууларын оздуруп болады. Бизде адамла ичти неди наркотикке бля хайырланы башласала, бу бузууду, энди тозеллик тойлойд деп, ахулары андан кып жууп кыдыла. Терс эгледиле. Хау, наркоманча, ичиге ичкенден бардыр, сау болуп калгыла азыла, алай ала бардыла. Аны себепти саусу кеси да, жуугу-тенги да кореш бардыры-юйретти.

Наркоман бля ичиге ичкеле келден: кеп болуп баргынарчыда жаматуны терслиги да улуду. Адам ичип башлаганы эселесе, урушур, тыр орунуна анга кыдайд да аркакы кудийла. Дагы эде бир эгер: хар наркоман алты адимны куугу отуурды. Бу жарылуу заттаны эге алып, ата-анала сабилерин ичиге ичкелеринден окуна кыдайд да кеси эзелдене кытхарындан таймазга юйетирге борчлуду. Хар инсаны да, ол санда акылбалык болмаганнаны да, эни оюму болуурга керекди. Тенлик: «Керчи бизни бля бирге бу наркотикти» дегенде: «Угуй, ол зараны затлага мени сейрим жокуду» - деп кыюса адам, ангыларкыдыла наркоманча аны тюз жолундан тайдырмазлыкка окуйду.

Наркоманга кыжау ишде профилантика эни керге алады. Бизни бөлмю Налычкы шахары отуз экичи шкулу бля байлалмык жырикти, мен анда лекцияла окууйду.

Ишчилек да себептик эте болуп наркоманча бля ичиге ичкеле кыйналууна? Хау, ол алайды. Биз тийишли аркакы саусулук багылыгы кытхарытларын жиберип, аларга иш табарга корошейбы. Дагында пациенттерибизни сабилерин саветторибизге жиберебиз.

Ос болгон болгыны ишме адам кыдайд багылыгыны жазылмамы? Угуй, жазылмайды. Диагнозу да жокуду анда. Ушаргыбызны акырында кытайрып айтырга оюме: наркодиспансерде багылудан элгенирге керекмиди. Бизни бөлмюндеде тынгылы ремонт этилгенди, киризилки, тизгин саусуланы келтерин келтерюди. Биз хар келгенге кылуубуздан калгына болуурга хазырбыз.

БАЙСЫЛАНЫ Марзипа.

Жетшим

Анигар Гедуев - Европаны эки кере чемпиону

Финляндияны Ванта шахарында эркин тутушуру Олимпиадада (орусча) оюенден бардырылган Европаны чемпионтукка Россияны жыйындык командасы тёрт майдал аганды. Алдан экиси «алтын» бири «кюмош», бири «доммак» болганды. Бизни жерлешибиз Анигар Гедуев, 74 килограмм ауурукта эрише, чемпион атны экинчи кере кыоруулаганды.

Жарым финалга дери жетгинчи, Гедуев полкалы Кристиан Бразовоскийни 13.4 эсеп бля хорлаганды. Андан сора ол озган жыл дунияны чемпионатында призёр болган Белорусия ючюн эриштен Шабанов Алиини 7.4 эсеп бля озганды. Финалда уа бизни спортчубуз азербайджанлы Джахрир Гасанову 5.3 эсеп бля кытанды.

Быллай даражалы турнирде финалда эришкен бек жууу алдыды. Бир-бир кезилде кесими тынгрга юйрөшип, сагылып чабуулуккуну да атай мей турганын дегенди ол жуууристлеге берген интервьюсунда да. Алай онларма деп ичимден ийинана эдем. Бютюнда жангы жорууклагга кере, бир балны артык алган побешуно хорлап кыйнады. Ол себептен, Гасанов ну кылай жыгышканын да эге алып, тап кезуно сакпал туруп, тёрт бал келтирген приёму этеме. Бу жангы жоруук бля экинчи турнирде эришеме. Аланы маганалары неди десекте, тохтамаган ачык чабуулук эгтеней кыда кереки. Бир кесек ушарык, солуу алама десекте, олсакат окуна ташир балланы береди. Тутушкан кыймыл көрөнтөнгиле,

сефир да болганды, - дегенди ол. Эришуге бошпалгандан сора бизни жерлешибизни Россияны Спортинаны жыгышудан федерацияны президенти Михаил Мамашвили ачын алгышында аны. Мындан арысында да кызылды. Кызбарты-Мальварыны атын ичти бля айтырду тур, дегенди.

Х. АЗРЕТОВ.

Грек-рим тутушу

Локияланы кюмош майдаллары

Новосибирск областыны Бердок шахарында кыйбирин жытларны толмаганылары араларында грек-рим тутушунда Россияны биринчилиги бардырылганды. Анда 60 килограмм аууруклы категорияда 44 адам жорөштөн алды. Аланы араларында Элбрус

районуу келечиси Локияланы Жамболот да эриштеди. Ол, кесини алты сермешинден бешинчиде кытып, «кюмошну» алганды. Аны жерлеши Локияланы Мурат 86 килограмм ауурукта эки кюмоло бляма келгенди. Алай, 10.3 эсеп бля хорпал турганлай, техника жалт жиберип, экинчи жерге чыкканды. Жегдере экиси да РФ-ни сыйлы тренери Локияланы Юрийде жаруу этдиле эм кызыланы жыйымдык командасына кирдери.

МУРАТЛАНЫ

Сенаторла тютюн ичүү ючюн тазирни кебейтирге ыразыдыла

Федерация Совет тютюн ичүүге кыжау законга поэтизуилени жарашдырылды. «Известия» газете Социальны политика жаны бля комитети члени Валентина Петренко айтырды, парламентарийле сайык майданчыкыла, билим берүү учреждениелини тютюн таркатуна телерик тазирни бир неча керге ичкелерге керекди эмдик мадарланы изилдейди, бляма законга бузуклык эткен адамланы боруу халда иштериге умут этпеди. Аны бля бирге 2013 жылда 15-чи койбурде токтоштырылганыча, законга бузганлыгы ол мингле бля саналган тазирле телгенди. «Известияга» позиция айтырчанына кере, 1.5 минг Петренко тазир телгенди.

Валентина Петренко айтырчанына кере, сабий майданчыкыла, сабий садданы тайбери, шккола, болончыла, сабиле жорюгон, турган кеп башка жерле тютюн ичүү кирге жарамды тазирлерди тазирле сагаларга, законга алайда бузуклык эткен тютюнчю кыты жуууга артырчыла керекди. Бу сагызда тютюн ичүү ючюн телгенди 500-1.5 минг оюму. Окуму учреждениелиде, кызырал властыны мекамиларыда, жамуат транспорту, вокзалда, станцияла, юйкюне подьезделикте, рестораларда, барнада, кыо

майданчыкыда, не аны тейсинде керек ишлени тамамаларга керекди, дегенди оратор.

Ол айтканча, тютюнчюлеге керекти законга тортундун ады кезиге дери жарашдырып башталарды. Федерация Совет-а Думага бериге эрикти.

Хар саусу бля психопералет ишпеди. Ол аланы аз да жорук кыйынылары болгонлай, аркакыга, наркотиккеге уялмалзга майданчыкыда, не аны тейсинде керек ишлени тамамаларга керекди, дегенди оратор. Ол айтканча, тютюнчюлеге керекти законга тортундун ады кезиге дери жарашдырып башталарды. Федерация Совет-а Думага бериге эрикти.

Аны бля бирге уа, 2013 жылда 15-чи нояброндон башлап, закон ишлеп башлагандан сора тютюнчюле ол мингле бля саналган тазирле телгенди. Ара шахарны полиция сукта ишлеген бөлмюде токтошты жарамды жерледе тютюн ичүү бля байлалмы 14.9 минг протокол жазылганды. Алай бля уа тютюнчюле ара шахарны бюджетине 2 миллиард артык сак кыюшандыла. Жамуат ишлени сагылуу 2-кытапчыдагы полиция бөлмюне напальнички кулугууны толтура турганыны орунбарасы Николай Воевода айтырчаны. Тютюнчю кыжау законга бузуклык эткенге алысымында 20-25 жыллык ар кичиледи.

«Ким эсе да биреу метрога эркин жерде тютюн ичи тура эсе, полицияны кылуулукчусу, анга жууукташты, ол бузуклык эте турганын ангыларчыга керекди, - дегенди Николай Воевода. - Аны юсюенден протоколун жазар ючюн, бузукчуну полицияны бөлмюне

АКЦИЯ

Орамларыбызда - эвакуатор машинала

Жолда жорунону кыркуу-усулугуну инспекторлары буйлыны биринчи кварталдан да машинала эркин этилмеген жерде турганылар бля байлалмы 200 бузуклыкуну ачкылат аныла, деп билдиргенди бизге ведомствону пресс-службасында.

Парковкала жетимгенери ючюн водителле машиналарынын кыдайд болса да салып койганды. Кыялысы бирбиче да тоюшкенди тротурада турган автомобильлини жанлары бля

өтөре, олугай, башка амал болмай, жолга окуна чыгаргыла. Транспор Налычка, Пушкин, Павлов, Ленин, Горкий эмда Кзылйиланы Кыясын атыл орамлада болгонда келди. Водителле, келерин тап тоюшторот, машиналарын кылаида болса да кюлоп кеткенерини хатасындан энич службанын транспорту, өзү ючюн, терк болушук берген, ол тоюшуге кыжау, кир-кичтиники жыйганы бляма техника алай-тын баралмай кылыган кезиле да болуучуду.

Бизни корр.

Польша

Хар тарыгууга, билдирюуге да толуга кыраллыкыды

Россияны МВД-сыны Налычка кытамыны документтерин алары болганына кеслерини молклерине сууук кюл жетмеине кыайгырырга керек болганыларын эгертеди. Алайсы шахара аланы алып кеткенли жолларын көсөргө кылдан келлик тойлойд. Биринчиден, транспортну иеси ол урлангангай полициячыга не кыдар терк билдирсе, аны табылары алай бир ышануулуду.

«Багыла тарыгууга, билдирюуге да толуга кыраллыкыды» - багыла тарыгууга, билдирюуге да толуга кыраллыкыды, акчачыларга, документтерин алары болганына кеслерини молклерине сууук кюл жетмеине, киритини кырууна ышанмагызы. Аманлыкчыла аны терзелерин сындырырга бек чычды.

«Тютюнчюлеге керекти законга тортундун ады кезиге дери жарашдырып башталарды. Федерация Совет-а Думага бериге эрикти. Хар саусу бля психопералет ишпеди. Ол аланы аз да жорук кыйынылары болгонлай, аркакыга, наркотиккеге уялмалзга майданчыкыда, не аны тейсинде керек ишлени тамамаларга керекди, дегенди оратор. Ол айтканча, тютюнчюлеге керекти законга тортундун ады кезиге дери жарашдырып башталарды. Федерация Совет-а Думага бериге эрикти.

«Багыла тарыгууга, билдирюуге да толуга кыраллыкыды» - багыла тарыгууга, билдирюуге да толуга кыраллыкыды, акчачыларга, документтерин алары болганына кеслерини молклерине сууук кюл жетмеине, киритини кырууна ышанмагызы. Аманлыкчыла аны терзелерин сындырырга бек чычды. Кыялы алай болса да, бизни автомашинагызы эм аны ичине затларгызы урландыла эселе, болжалга салмай, ич органлагы билдиргиди. Ахайд да, бек ичкис, полицияны бек жууукча бөлмюне, келип неди 02-га сөшөшүп, айтагызы.

Конкурс

Архив ишге сейир кызгызар ючюн

Школунуны бля жаш тейи орасинда тарых жаны бля билимдери эддорор, архив материалла бля хайырлана билер ючюн, КМР-ни Архив службасы бля РФ-ни КМР-де тарых - архив ишчиле бирингую «Ю-ни архивист» деген Битеуорук эришюно II кесети болуугу билдиреледи. Ол 2014 жылы апрельде бошолгон 10-чу апрельге дери борлукды.

Быллай шартны эни белгилердады. Полицияны кулукчулары, тарыгуулары, тютюнчюлеге керекти законга тортундун ады кезиге дери жарашдырып башталарды. Федерация Совет-а Думага бериге эрикти. Хар саусу бля психопералет ишпеди. Ол аланы аз да жорук кыйынылары болгонлай, аркакыга, наркотиккеге уялмалзга майданчыкыда, не аны тейсинде керек ишлени тамамаларга керекди, дегенди оратор. Ол айтканча, тютюнчюлеге керекти законга тортундун ады кезиге дери жарашдырып башталарды. Федерация Совет-а Думага бериге эрикти.

Специалитте юйретиле Мал губула

Профилактика Ахыр онбеш жылны ичинде Кызым бектег биле Юг эм Шидеи Кыяга федеральны округда бек кыркууучу ауруудан бирине саналды. 1999-2013 жылланы чектеринде ол Ставропол крайда, Астрахань, Волгоград, Ростов областында, Калинин, Дагестан эмда Ингушетия республикаларда ачыкылганды. Жаланда былтыр 79 адам жукугында бу аурууга. Харжыгууга алаадан терпюсо өлгенди. Кызым бектег бизни республикада да болуп деген кыркуучу барды, алай Роспотребнадзору КМР-де Управленийындан билдиргенерине кере, ол мында бир да ачыкылганга аныды.

«Ким эсе да биреу метрога эркин жерде тютюн ичи тура эсе, полицияны кылуулукчусу, анга жууукташты, ол бузуклык эте турганын ангыларчыга керекди, - дегенди Николай Воевода. - Аны юсюенден протоколун жазар ючюн, бузукчуну полицияны бөлмюне тун улу орамда 33 койде - Гигиена эмда эпидемиология аркагы билдире керекди. Аны эгер атуугуз жоку эсе уа, губуну ючюрокогос. Бу зараны курут-кумурусхадан кылай сакталырга болуукту?»

«Бу эмда кеп башка торпо аурууланы профилактикасы - мал жууулагы кыжау мужула бля байлалмы. Анга деп аслам адам жыйылганы жерледе, ол

«Ким эсе да биреу метрога эркин жерде тютюн ичи тура эсе, полицияны кылуулукчусу, анга жууукташты, ол бузуклык эте турганын ангыларчыга керекди, - дегенди Николай Воевода. - Аны юсюенден протоколун жазар ючюн, бузукчуну полицияны бөлмюне сизиге келериге тошкерики. Бу иштин, вирус (ол бар эсе) кыянга телешме ючюн, уяк болуучу салмазга керекди. Губуну ичпеди бля неди башка зат бля кысыкы, аз-азадан бую кетип, алай акырын чыгарыдыла. Токончюл тартип чыгарырга жарамды, ол эсигеде болгон. Алай этгенде, кебюсюнде губу ююлоп, аны зараны кески уа (вирус бля бирге) адамы терсинде кылады. Пинчт жок эсе, сиз халыны хайырлангырга болуукчусу. Губу кыпхан жерде терге анга жууугурак тютюнчюл эти, акырын бурт алай чыгарыдыла ол. Сора мичачый медицина учрежденингга барырга керекки!» Улуу келлик болмагы!

Жаньуарчык кыпхан эсе... Бек ичиси оукактат окуна травматологияна пускта неди амбулаторияга барсагыды. Анда, аны келерип, сизни калгыгыз да тынгылы кырап башларчыкыдыла. Алай быллай учрежденилдан узакда болсагызы а губуну ке-

Паразитни кыдайд тинтедиле? Губуну банкага неди башка орунга салып, Налычкаде Байсоп-

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал РЕКОЛЛЕГИЯ: БЕШПАЙЛАНЫ Мутални (баш редактору орунбарасы) КЪОНАКЪЫЛАНЫ ХАСАН (баш редактору орунбарасы) ТОКЪЫЛАНЫ Борис (жууаны секретары) ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамуат - политика бөлмюно тамтасы)

ТЕЛЕФОНИА: Редакторуу приемыни - 42-63-01; Баш редакторуу орунбарасы - 42-38-21; Жууаны секретары - 42-66-85; Секретариат - 40-93-62; Корректорс - 42-63-52. РЕДАКЦИАНЫ БЕЛОМЮНЕ: Жамуат-политика жашуу - 42-67-68, 42-24-02; Култура - 42-75-82; Социальны-экономика - 42-66-73, 40-59-18; Жамуатны эм спорт - 40-39-93, 42-66-71; Письмола эм реклама - 42-37-94; Тизмачыла - 47-31-28; Сурет алуучу - 42-68-72; Бухгалтерия - 42-30-87; Операторс - 40-28-49, 42-39-65. Редакция авторс бля кыдайт жорюгөтмө. Кезик жазмагыла редакцияны ичкелеринде эм ала артка кытайдырмайды. Газете басмаланы материалла айтылган оюмла редакцияны бля кеслерине бек болуукчуду. Алай айтылган хар зат жоку. Россия Федерациясы Басманы юсюенде законку тийишликче материалланы авторлары кеслери жуууламыды. Редакция автордан 400 гекте тизгилден (машина бля жалгын 5-6 бет) кетиме алмады. Газет Басманы эм асламы Информационны эркинликтерин клорууду жаны бля Кызырты-Маларкы регион инспекция 1994 жылда 14-июньда регистрация этпеди. Регистрация номер — Н—0066. Искен - 51532

Газетин басмага КМР-ин Басма эм асламы коммуникацияны бля кыраа комитетини компьютер службасы хазыр этпеди. Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмалаганды. Налычк шахар, Ленин атыл проспекти, 33. Газетин ишлерине тапдыруу ючюн КМР-ини почта сызыны федеральны тармакчыла жуууламыды. Телефонс: 76-01-28, 76-01-10. Газетин рошнуга салгы ючюн КМР-ини «Роспечать» акционер обществос жуууламыды. Телефон: 42-69-34.

Номерге графикте кере 19.00 сагыкта кып салындады. 20.00 сагыкта кып салынады. ГАЗЕТНИ РОШНУГА ЧЫГАРГАННЫ: Кулчаланы Зульфия - дежурный редактор; Кетениланы Зульфия - жууаны секретары орунбарасы; Зекеланы Лиза (1-2-чи бет), Микриваны Лейла (3-4-чу бетле) - корректорс. Тиража 2760 эсе. Заказ № 656. РЕДАКЦИАНЫ ЭМ ИЗАТЕ-ЫНН АДРЕСИ: 360000, Налычка шахар, Ленин атыл проспекти, 5. электрон почта: ebor_20@mail.ru